

Tytuł oryginału angielskiego:
The Moomins: World of Moominvalley

© Moomin Characters™

© Copyright for the Polish translation by Magdalena Korobkiewicz, Warszawa 2024

© Copyright for the Polish edition by Wydawnictwo „Nasza Księgarnia”, Warszawa 2024

The Moomins: World of Moominvalley first published 2017 by Macmillan Children's Books an imprint of Pan Macmillan, a division of Macmillan Publishers International Limited. This edition published 2024 by Macmillan Children's Books an imprint of Pan Macmillan, a division of Macmillan Publishers International Limited

W książce wykorzystano cytaty z utworów: *Kometa nad Doliną Muminków*, *Pamiętniki Tatusia Muminka*, *Tatusi Muminka i morze*, *Dolina Muminków w listopadzie* w tłumaczeniu Teresy Chłapowskiej oraz cytaty z utworów: *W Dolinie Muminków*, *Lato Muminków*, *Zima Muminków*, *Opowiadania z Doliny Muminków* w tłumaczeniu Ireny Szuch-Wyszomirskiej.

ŚWIAT Muminków

stworzony przez
Tove Jansson

Napisał
PHILIP ARDAGH

Wstęp i rozdział *Po co nam sztuka?*
FRANK COTTRELL-BOYCE

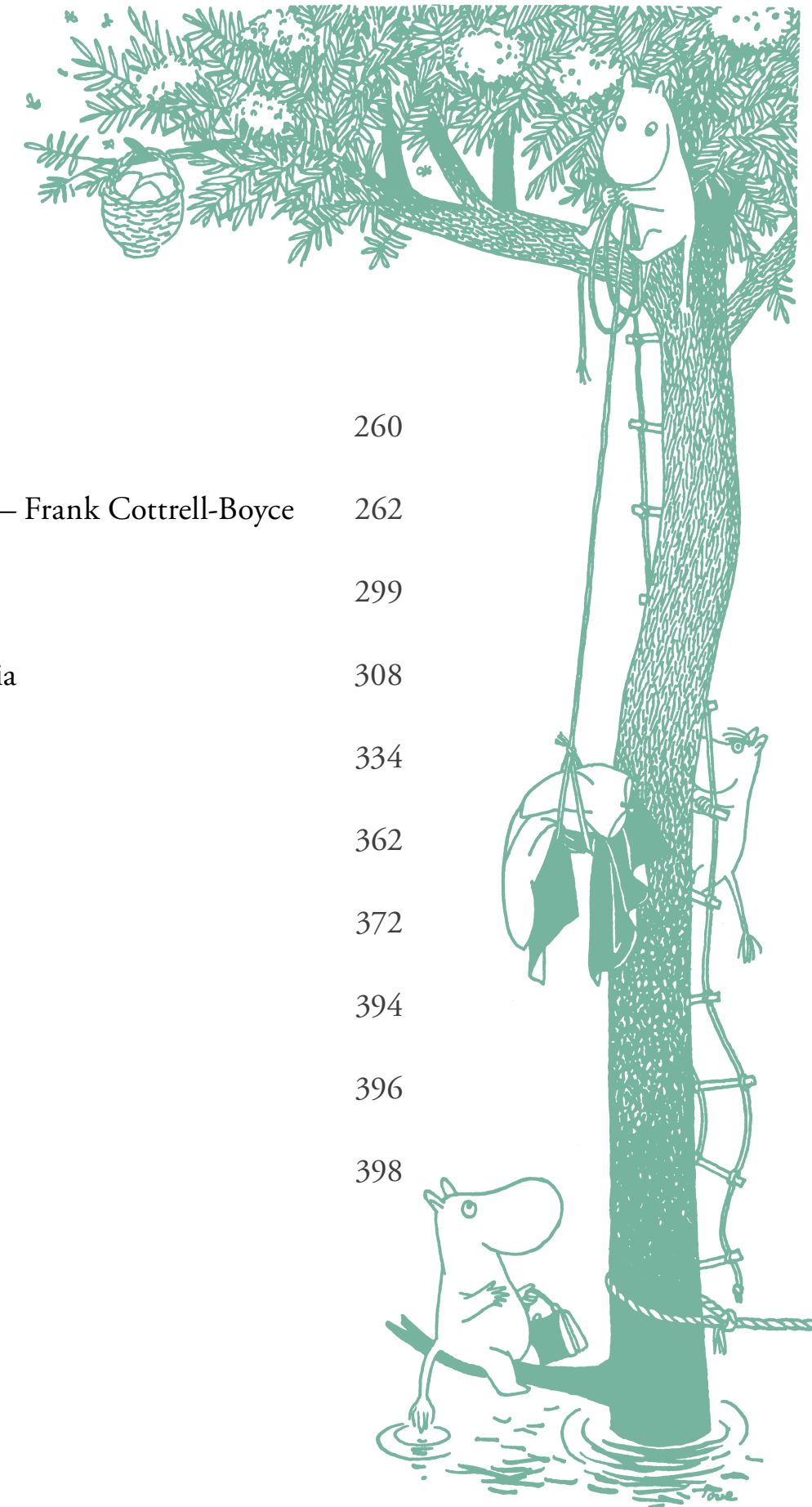

Kwerendy Amanda Li
Przełożyła Magdalena Korobkiewicz

NASZA KSIĘGARNIA

✿ Spis treści ✿

Przedmowa – Frank Cottrell-Boyce	10	Świat Tove Jansson	260
Wstęp autora	14	<i>Po co nam sztuka?</i> – Frank Cottrell-Boyce	262
W poszukiwaniu Muminków	16	Za drzwiami pracowni	299
Poznaj Muminki i ich przyjaciół	36	Natchnienie i wyobraźnia	308
Mroczniejsza strona Doliny Muminków	148	Książki o Muminkach	334
Muzyka w Dolinie Muminków	169	Komiksy	362
Postaci mniej znane	174	Nie tylko książki	372
Magia w Dolinie Muminków	187	Indeks postaci	394
Rok w Dolinie Muminków	206	Podziękowania	396
Katastrofy	231	Źródła zdjęć	398
Tajemnicze stworzenia	243		
Muminkowe powiedzonka	250		

Czego się boją Filifionki – dziesięć największych lęków

(Kolejność przypadkowa, gdyż Filifionki wciąż by się martwiły, że kolejność jest niewłaściwa, i przestawiały poszczególne punkty).

- ✦ **Nieporządek!** Filifionki uważają, że każda rzecz ma swoje miejsce i dokładnie w tym miejscu powinna się znajdować.
- ✦ **Brud!** Wszystko musi lśnić, nigdzie nie może być najmniejszego pyłku czy śladu kurzu.
- ✦ **Owady!** Kto wie, jakie zarazki roznoszą? Poza tym na pewno są brudne! Pozostawiają wszędzie ślady nóg LUB COŚ JESZCZE GORSZEGO... A gdyby tak wpełzły do żywności?!
- ✦ **Tajemnicze odgłosy!** Ojej! Co to było? Być może upadające drzewo albo dzikie zwierzę przyczajone do ataku, albo dach, który zaraz się zawali, albo... albo... albo... Niewiedza budzi największy lęk.
- ✦ **Cisza!** Dlaczego jest tak cicho? Czyżby miało się wydarzyć coś STRASZNEGO?
- ✦ **Burze i trąby powietrzne!** Deszcz, wiatr i nieład, rozgardiasz, chaos i zniszczenia.
- ✦ **Zaproszeni goście!** Mogą się okazać niemili albo brudni, mogą narobić bałaganu albo ty możesz niechcący ich obrazić. A poza tym: o czym powinno się... albo i nie powinno się... z nimi rozmawiać? I co, jeśli w ogóle NIE PRZYJDA?!

- ✦ **Nieproszeni goście!** Ptak może wlecieć przez okno i wplątać ci się we włosy albo zniszczyć firanki, albo... albo... ktoś może wpaść na herbatę, kiedy BĘDZIESZ MIEĆ OCHOTĘ NA SAMOTNOŚĆ.
- ✦ **Konwenanse!** Zasady dobrego wychowania i tradycja są dla Filifionek NIEZMIERNIE ważne; przecież należy mówić i robić to, co trzeba, w stosownym miejscu i właściwym czasie... A CO, JEŚLI SIĘ POMYLISZ?!
- ✦ **I WSZYSTKO INNE!**

Czy ciebie również zmęczyło samo czytanie o tych wszystkich powodach do niepokoju? To było całkiem jak szybkie zajrzenie do głowy jakiejś Filifionki. A teraz wyobraź sobie, że ktoś tak spędza całe życie...

Buka

*I oczywiście zjawiała się
Buka. Przyleciała, żeglując
po wodzie, otoczona chmurą zimna,
jak czyjeś nieczyste sumienie,
i wygramoliła się na brzeg.
Tatuś Muminka i morze*

WIECZNIE jest sama. W swojej pieśni wyznaje: „Nie ma innej Buki poza mną, jestem tylko ja. Jestem najzimniejszą istotą na świecie. Nigdy, nigdy nie jestem ciepła”. Można więc przyjąć, że w Dolinie Muminków nie ma więcej Buk. (Wielu mieszkańców pewnie by tu wtrąciło, że jedna to aż nadto!). Ta dziwna, przerażająca istota sunie powoli, a mimo to zjawia się zawsze niespodziewanie, jakby znikąd. Ma twarz całkowicie pozbawioną wyrazu, duży nos, obnażone zęby i nieruchome spojrzenie. Wszystko, co jest ciepłe, stygnie i umiera, kiedy ona się zbliża. Buka gasi nawet płonące ogniska. Pozostawia za sobą zamrożoną ziemię i nienaturalny chłód. Przywodzi na myśl najmroźniejsze zimy. Albo śmierć.

Buka z Doliny Muminków patrzy zimno, w milczeniu i budzi lęk samą swoją obecnością. Topik i Topcia śmiertelnie się jej boją. Jediną osobą, która nie boi się Buki, jest Too-tiki, współczująca tej samotnej, szarej istocie. Bo czasami nie można nic poradzić na to, kim się jest.

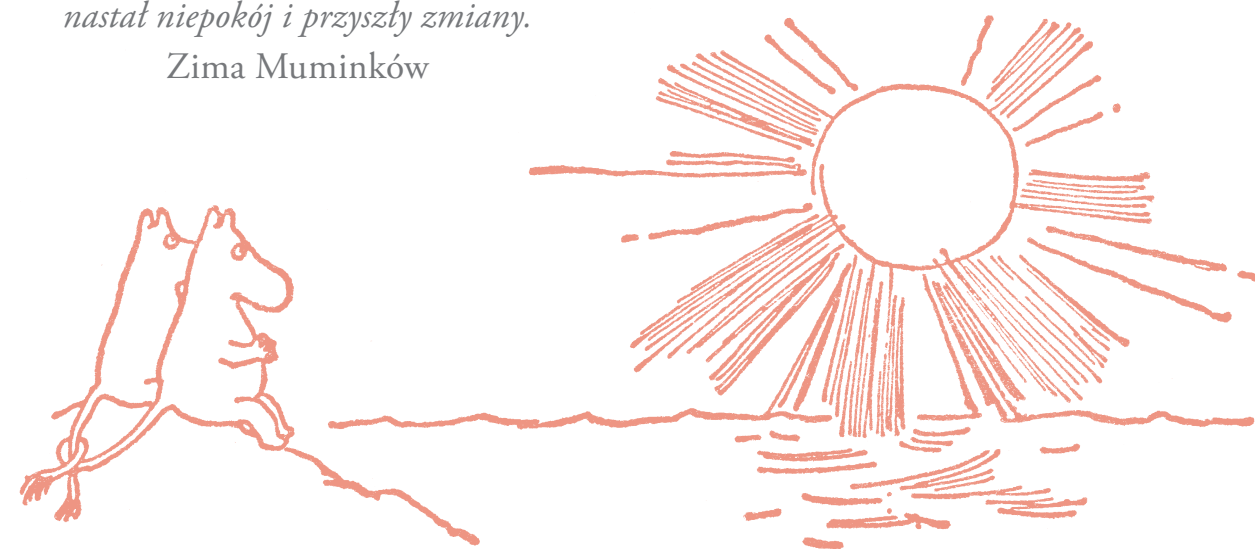
Rok w Dolinie Muminków

*– Teraz mam wszystko – powiedział Muminek sam do siebie.
– Mam okrągły rok. Również i zimę. Jestem pierwszym Muminkiem,
który żył przez cały rok.
Zima Muminków*

CZAS w Dolinie Muminków upływa w rytmie pór roku, z których każda przynosi Cokreślone wyzwania, zmiany oraz specjalne wydarzenia. Pory roku niezawodnie następują po sobie, a Muminki zauważają oznaki przejścia i zawsze wiedzą, co robić, czy to w trakcie przygotowań do snu zimowego, czy to przy ognisku w noc świętojańską.

W ciągu roku ma się poczucie przyptywów i odpływów, świadomość, że cokolwiek się wydarzy, cykliczne zmiany będą trwałe, wyznaczając całej dolinie naturalny rytm. Wiosna przeradza się w lato, upalne dni ustępują miejsca mglistej jesieni, a później nadchodzi zimowy chłód. Zawsze tak było i zawsze tak będzie.

*Po pierwszej wiosennej burzy w dolinie
nastął niepokój i przyszedł zmiany.
Zima Muminków*

STWORZENIE MUMINKÓW

PISARZE I ARTYŚCI po wielokroć słyszą pytania: „Skąd bierzesz pomysły? Co cię zainspirowało?”. Trudno na nie odpowiadać, ale chyba jeszcze trudniej musi być spekulować na ten temat innym ludziom, zwłaszcza jeśli zależy im na prawdzie i precyzji wypowiedzi. Jest tak po części dlatego, że na proces twórczy może mieć wpływ dosłownie wszystko. Kto lub co natchnęło Tove do napisania książek o Muminkach? Z całą pewnością możemy jedynie stwierdzić, że zrodziły się dzięki jej niewiarygodnej wyobraźni. Na ich powstanie wpłynęły charakter Tove, jej rodzina, przyjaciele, środowisko, filozofia życiowa, nadzieje i pragnienia, a także to, jak ona sama chciała przedstawić te historie światu. A wszystko to musiało jeszcze zostać przefiltrowane przez jej słowa i rysunki.

Tym, co przyciąga ludzi do świata Muminków – oprócz przepelniających go wspaniałych idei – są postaci reprezentujące określone gatunki i zarazem typy osobowości: nerwowe Filifionki, praworządne Paszczaki, melancholijna i niezrozumiana Bufka itd. Poza tym mamy jeszcze ich otoczenie. Te stworzenia żyją w swoim naturalnym środowisku. Dolina Muminków należy również do nich. Cała rozszerzona rodzina Muminków czuje się tam jak w domu – i jest częścią krajobrazu dokładnie w takim stopniu, jak, powiedzmy, tygrysy w Indiach.

W pewnym sensie Dolina Muminków może być tam, gdzie tylko zechcemy, ponieważ to obecność Muminków czyni ją wyjątkową, a zarazem Dolina Muminków to dla jej mieszkańców czyste płótno, na którym mogą malować swoje przygody. Tove stworzyła ten świat zarówno w zarysie, jak i w szczególe – od zaledwie sugestii roślinności w rogu ilustracji do dokładnego planu domu Muminków.

Na opowieściach o Muminkach zaciążyły jej życiowe doświadczenia, ale wyjątkowa uniwersalność tego świata sprawia, że wszyscy możemy się w nim odnaleźć.

RODZINA I PRZYJACIELE

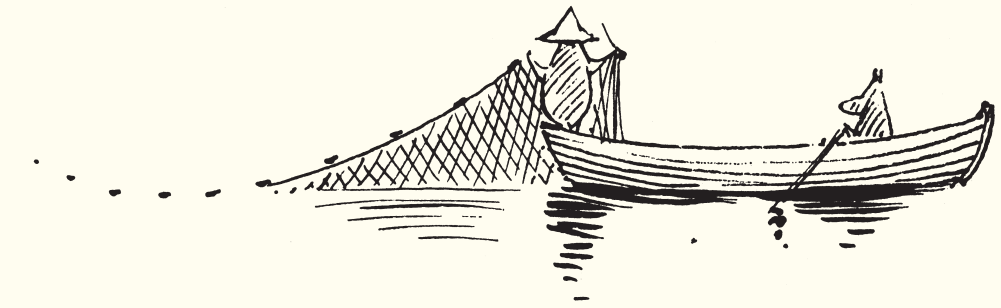
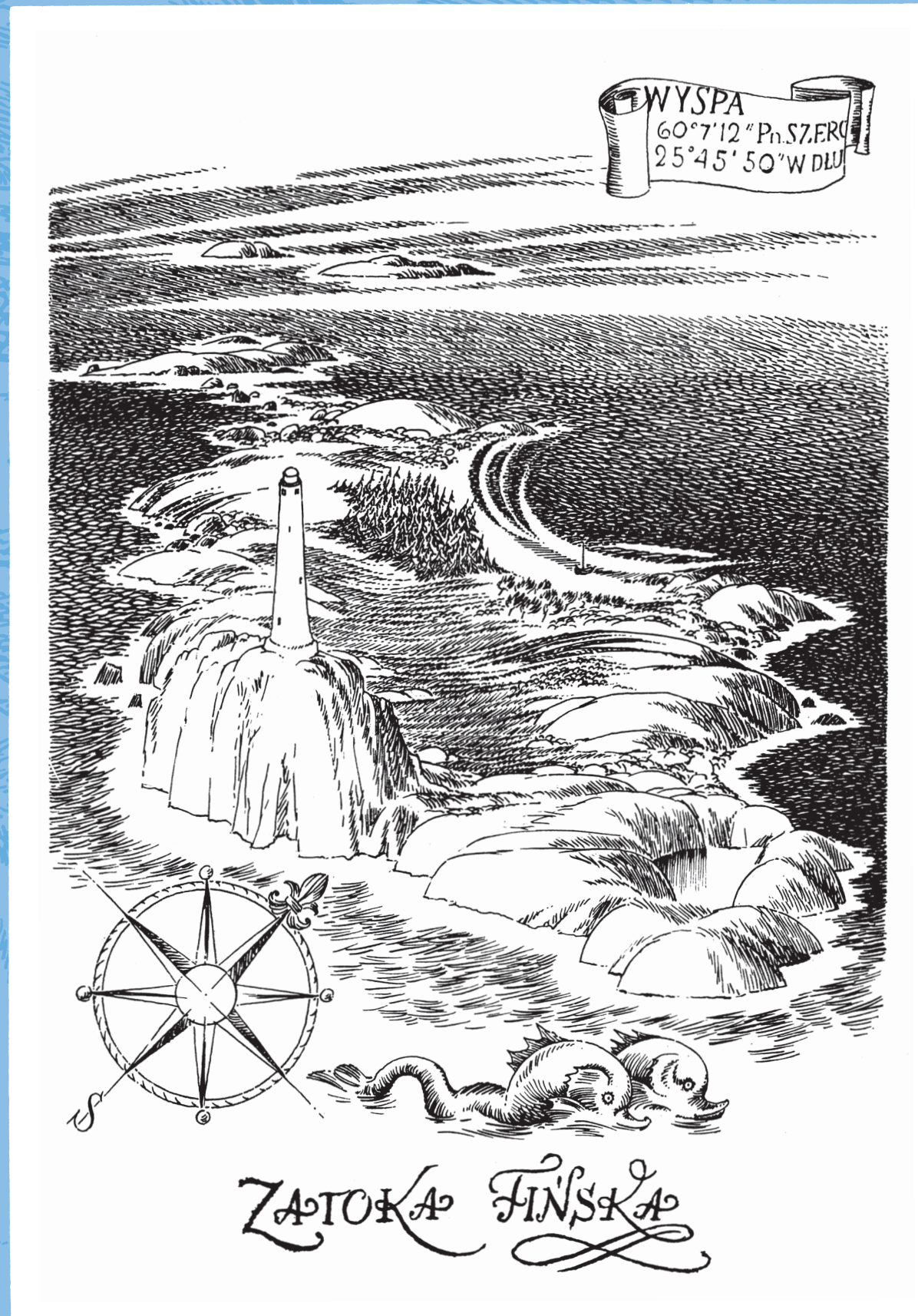

Tove i jej rodzice wybierają się na piknik, 1940 rok

Krewni i przyjaciele odgrywali bardzo dużą rolę w życiu Tove i świat Muminków to odzwierciedla. Podobnie jak w przypadku jej własnej rodziny, Muminki są ze sobą bardzo zżyte, chętnie też pomagają zarówno sobie, jak i innym. Ilekroć przydarza się katastrofa lub dolinie grozi jakieś niebezpieczeństwo, wszyscy zwierają szyki, by razem przetrwać trudny okres. Tove była bardzo blisko z członkami swojej rodziny i najwyraźniej uznała, że musi propagować te same wartości w książkach.

Bez oporów przyznawała, że postać Mamy Muminka jest oparta na jej własnej matce, Ham. Tak jak Mama Muminka, Ham była czuła, mądra i zaradna, zawsze można było na nią liczyć, jeśli potrzebowało się jedzenia, lekarstw czy dobrej rady. Nie wiem, czy miała torebkę równie pojemną jak ta

Muminki chętnie wyprawiają się na wycieczki, by odkrywać małe, tajemnicze skrawki lądu rozrzucone wzdłuż wybrzeża. Przy linii brzegowej Finlandii też znajdziemy setki wysepek, a nawet duży archipelag (cóż za cudowne słowo zbierające w jedno grupę wysp!).

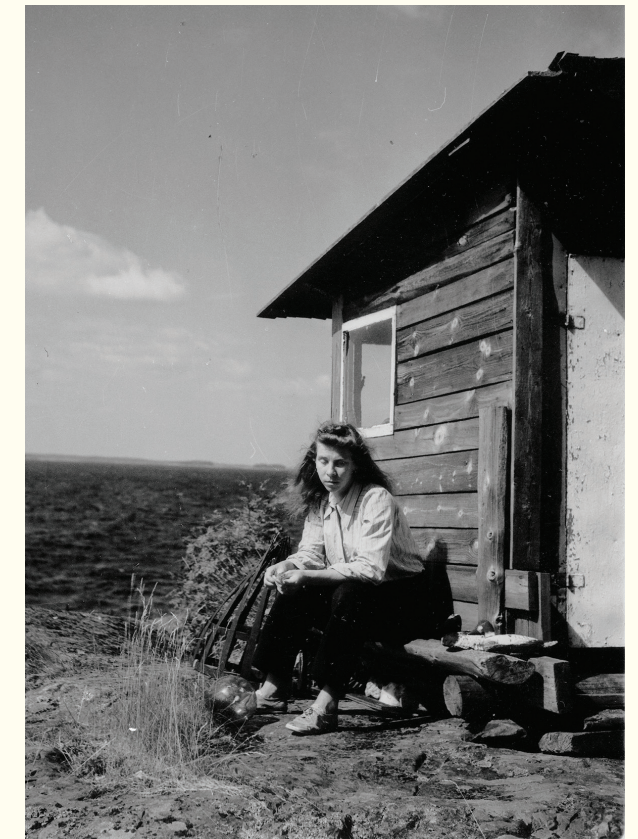
Janssonowie, podobnie jak wiele fińskich rodzin, każdego lata porzucali miasto. Wsiadali na prom, później na niedużą łódź, by dotrzeć do archipelagu Pellinki w Zatoce Fińskiej, jakieś 80 kilometrów na wschód od Helsinek. Czasami odwiedzali również letni dom rodziny Ham w Archipelagu Sztokholmskim.

Pomatu zaczęło dzień. Tatuś Muminka był całkiem sam ze swoją wyspą, a ona z każdą godziną stawiała się coraz bardziej jego własna.

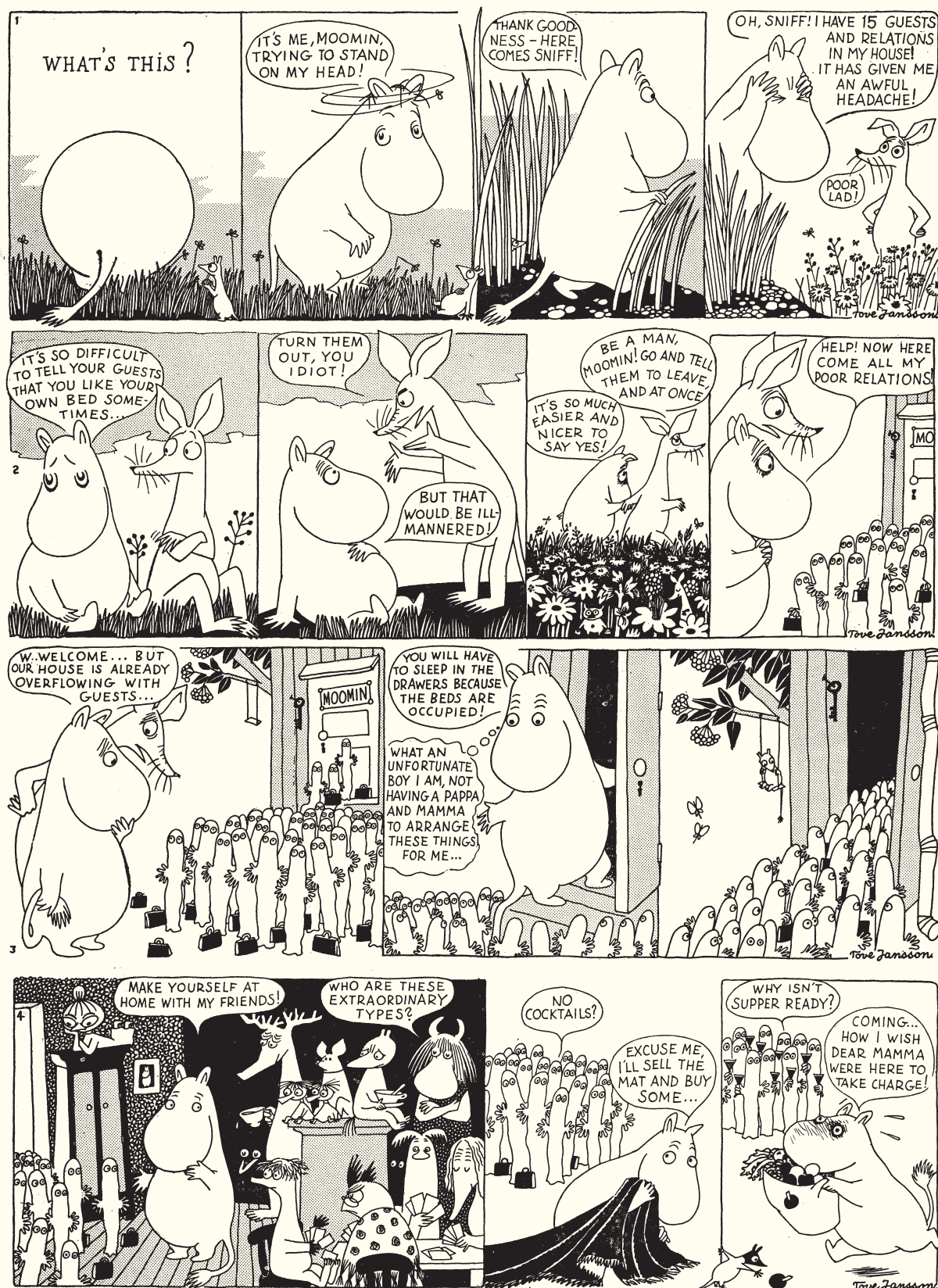
Tatuś Muminka i morze

Dom miał werandę, na której się jadło w letnie wieczory, oraz wysoką, smukłą wieżyczkę. Brzmi znajomo? Pewnie dlatego, że Tove tak właśnie wyobraziła sobie dom Muminków – z wieżą i werandą, na której odpoczywali jej bohaterowie.

W 1947 roku Tove i jej brat Lars wybudowali skromny dom na wyspie Bredskär w archipelagu Pellinki. Nazwali tę drewnianą chatkę Domem Róży Wiatrów. Ich

Tove odpoczywająca na wyspie Bredskär, 1930 rok

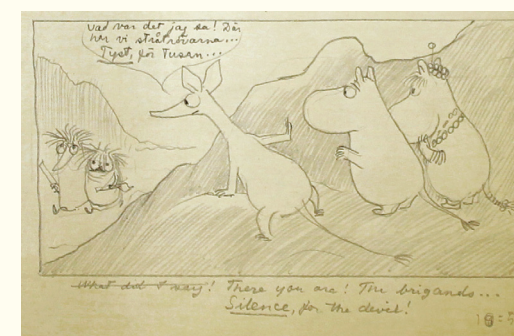
Pierwszy muminkowy komiks z „Evening News”, 1954 rok

MUMINKI W KOMIKSIE

TOVE NIE TYLKO pisała o Muminkach książki, lecz także tworzyła bardzo popularne komiksy prasowe, drukowane przez długie lata. To właśnie za ich sprawą Muminki stały się znane na całym świecie.

Wszystko zaczęło się wtedy, gdy londyński wydawca Charles Sutton przeczytał *Kometę nad Doliną Muminków*. Od razu doszedł do wniosku, że zabawni, ale pełni filozoficznej głębi bohaterowie idealnie się nadają do krótkich historyjek komiksowych. Był pewien, że trafią w gusta jego czytelników, napisał więc do Tove, a ona zgodziła się regularnie rysować paski komiksowe dla angielskiej popołudniówki „Evening News”. Już pierwszy komiks, zamieszczony w tej rubryce w 1954 roku, zyskał duże uznanie. Wkrótce do Tove zaczęły się zgłaszać kolejne wydawnictwa i ostatecznie komiksy o Muminkach, publikowane w 120 różnych gazetach, trafiły do milionów ludzi.

Dobrze nam znane graficzne przedstawienie Mamy Muminka w fartuszku wzięło się właśnie z komiksów. Wcześniej jej znakiem firmowym była torebka. Charles Sutton uważał jednak, że postaci powinno się rozpoznawać na pierwszy rzut oka. Tatuś Muminka miał kapelusz, Panna Migotka – grzywkę, za to Muminka i jego Mamę łatwo było pomylić, kiedy nie stali obok siebie. Zaproponował więc fartuszek, a Tove się zgodziła i trzymała się tych ustaleń również w późniejszych książkach.

Szkic pierwszej historyjki komiksowej wyraźnie pokazuje, że Tove dopracowywała nawet najdrobniejsze szczegóły przed przystąpieniem do rysowania tuszem. Teksty w dymkach pisała po szwedzku, w swoim języku ojczystym, a angielskie tłumaczenie umieszczała pod okienkami.